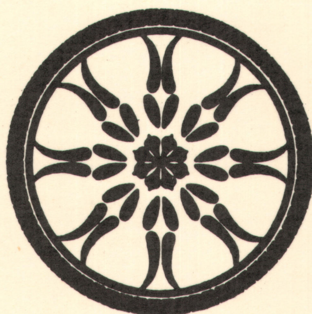
dec. 1972.

SADDHARMA

de afbeelding van de Buddha-figuur op de titelpagina is een foto van een 18de eeuws Japans beeld.
Deze Buddha heet AMIDA, de Buddha van het oneindige licht, heer van het westerse paradijs, gezeten in de handhouding van meditatie
het beeld bevindt zich in het Leids Volkenkundig Museum
de foto werd gemaakt door Else Madelon Hooykaas

VIERING EERSTE LUSTRUM

op 28 en 29 oktober
in Centrum Hyde Park te Driebergen

Met ongeveer 40 donateurs hebben wij gedurende het najaarsweekend van onze Stichting ons eerste lustrum gevierd.
In zijn openingswoord memoreerde onze voorzitter, Mr. L. Boer, dat de acte der oprichting gepasseerd werd op 8 november 1967. De feitelijke oprichter was Rev. Peter van der Beek, die ook de eerste voorzitter van de Stichting is geweest. De doelstelling der Stichting was, en is nog altijd: de studie van het boeddhisme te bevorderen en de praktische toepassing der boeddhistische beginselen aan te moedigen. Ter bereiking van dit doel wordt gestreefd naar nauwe samenwerking met alle bestaande boeddhistische organisaties en instellingen in ons land. Voorts werden als mogelijkheden voor de praktische werkzaamheid der Stichting o.m. gezien: het geven van voorlichting, advies en bijstand, zowel aan individuele boeddhisten als aan boeddhistische organisaties; het uitgeven van geschriften over het boeddhisme; het verkrijgen van een eigen meditatiecentrum; en het bevorderen van een vormgeving aan de boeddhistische beginselen, passend bij het westerse cultuurpatroon.

Mr. Boer vervolgde aldus:
Het oprichten van de Stichting Ned. Buddhistisch Centrum moet in de eerste plaats gewaardeerd worden als een poging om het boeddhisme in Nederland naar buiten toe één gezicht te geven. In wezen is de Stichting een overkoepeling van een aantal autonome groepen en kringen, die bij alle verscheidenheid gemeen hebben dat de Leer van de Boeddha hun uitgangspunt is.

Deze bescheiden vorm van een zekere centralisatie is al moeilijk genoeg gebleken. Ook in onze kringen is wel enigszins aanwezig die Nederlandse neiging om een "hoekje" voor zichzelf te hebben, een eigen leer om mee te spelen, hand in hand met een onderwaardering voor andermans leven en streven. Misschien mede daardoor lopen wij het gevaar een wat bloedarm spel te spelen, dat te weinig geïntegreerd is in het grote spel van ons moderne leven. Niettemin: willen wij recht van bestaan hebben, dan zullen wij een antwoord moeten kunnen formuleren op de eigentijdse problematiek. Zo zal verworven wijsheid, hoe verheven ook, zich moeten kunnen manifesteren in praktische arbeid. Helaas zijn wij daar op dit ogenblik nog te weinig aan toegekomen.

Nu gaat het in feite ook om een uitermate moeilijke zaak, en ik heb de indruk dat dit wel eens uit het oog wordt verloren. Bijna even riskant als harttransplantaties zijn, is het "importeren" van eeuwenoud cultuurgoed van andere, hoogbeschaafde volken. Zo heeft b.v. een "sfeertje scheppen" nog niets met religie te maken; niettemin verwart men het er soms wel mee. "Zelfbedwelming" is persé géén bewustzijnsverruiming. Merkwaardig is ook de grote vraag in het westen naar guru's, swamis, Meesters, maharishis, yogis en soortgelijke uit het oosten komende geestelijke leidslieden. Men verwacht veelal, dank zij deze bijstand, tot een spoedig en gemakkelijk "succes" te komen. Tezeer vergeten wordt dan het woord van Goethe: "Nur wer strebend sich bemüht, den können wir erlösen".

Dit neemt niet weg, dat de confrontatie met het oosten ongetwijfeld van groot belang is voor het westen, wellicht zelfs een noodzaak.

Evenwel gelden daarbij wel enkele voorwaarden: om te beginnen moet men bijzonder kritisch zijn, en dit is alleen mogelijk als men overtuigd en doordrongen is van de waarde van het eigen cultuurgoed; en in de tweede plaats moet er het scheppend vermogen zijn om aan de wijsheid van het oosten een eigen vorm te kunnen geven.

Aan deze voorwaarden nu, voldoen wij nog te weinig. Tezeer draaien wij, letterlijk en figuurlijk, in kleine kringen rond! Wij citeren graag, wij lezen graag, wij zijn soms wat "fijnproeverig" in onze beleving. En toch staan wij voor de reële opdracht om aan dit eeuwenoude boeddhisme vorm en gestalte te geven op deze plaats en in deze tijd. Hier en nu!

Een dezer dagen verscheen bij het Amersfoortse documentatiecentrum "de Horstinck" de map: Religieuze subcultuur in Nederland. Daarin is naast zaken als Yoga, Transcendentale meditatie, Krishnamurti, Hare Krishna, Macrobiotiek, Kruidenleer, Astrologie, Jezusbeweging en Gurdyeff, óók een stukje opgenomen over boeddhisme, dit onder het hoofd "Oosterse invloeden". Tot troost kan ik eraan toevoegen dat dank zij Peter van der Beek, die dit stukje geschreven had, het niet het slechtste was van de bijdragen. Integendeel!

Het doet wèl de vraag rijzen: willen wij ons bezighouden met een randverschijnsel of beogen wij méér te betekenen dan dat? Bij sommigen is er een zekere schroom zich boeddhist te noemen. Indien men hiermee tot uitdrukking wil brengen dat de waarde van iedere godsdienst slechts relatief is, dat èlke religie belast en beladen is met relikwieën die niet meer van deze tijd zijn, dan begrijp ik deze schroom om zich met enig etiket, welk ook, te tooien. Tegen hen zou ik willen zeggen: realiseert u zich dat vormen en regels hun tijd en plaats hebben en zoek de geest die achter deze vormen en regels verborgen ligt.

Ook zijn er, die elke "zendingsdrang" met kracht ontkennen, of afkeuren, en natuurlijk hebben óók zij voor een deel gelijk. Onze christelijke geschiedenis laat beschamende voorbeelden zien van bekeringen te vuur en te zwaard.

Maar anderzijds: kent het boeddhisme niet het Bodhisattva-ideaal? Het streven allen tot verlichting te voeren? Daarom is voor ons belangrijk ons gaan tot de ander. Niet high-brow, als waren wij de uitverkoren dragers van een mystiek geheim. Maar in alle eenvoud, als simpele medepelgrims op het pad van wieg tot graf. Inderdaad: wij hebben er geen behoefte aan om het rariteiten-kabinet van de "oosterse mode" met nog een lachspiegel te verrijken. En ook met het oog hierop lijkt het verstandig om een te vluchtige publiciteit - die alleen misverstanden kan veroorzaken - te vermijden. Voor alles blijft het gewenst een nuchtere, zakelijke koers te varen en zodoende echecs te voorkomen, die maar al te vaak het gevolg zijn, helaas, van te hoog gespannen idealen.
Maar bovenal zal ons moeten bezielen een gevoel van broederschap tot elkaar. Rivaliteiten zijn - om met Salomo te spreken - "vossen die de wijngaard verderven". Ze behoren onder ons niet voor te komen.

Wie mij goed heeft begrepen, heeft tevens verstaan dat ik aan het bestaan van de Stichting grote waarde toeken. Ik kan natuurlijk niet garant ervoor staan, dat zij de volgende vijf jaar zal volmaken. Dat hangt niet alleen van het bestuur, maar vooral van u af. Van uw goodwill, uw doorzettingsvermogen, van de mate waarin u werkelijk religieus bent. Bij de eerste bestuursvergadering heb ik destijds gezegd: "Wij zitten in één schuit. Wij zijn uitgevaren. Ik reken erop dat wij allen aan boord blijven". Want wat is het alternatief? Zou deze Stichting niet blijven bestaan, dan wordt de klok onherroepelijk teruggedraaid. In dat geval

vallen wij terug in een zinloze versnippering, die alleen hobbyisten bevrediging kan geven.
Wij zullen met elkaar nog vele openhartige gesprekken moeten hebben, grootsere plannen moeten smeden, een wijdere visie ons eigen moeten maken. Wat wij nu bereikt hebben is nog niet veel, maar het ìs iets: we hebben een eigen tijdschriftje, tweemaal 's jaars houden we een bijeenkomst als deze, we hebben een paar boekjes uitgegeven, er zal in Amsterdam een studio ter beschikking komen voor meditatiegroepen, er is een plan in de maak voor een boeddhistische woongemeenschap. Er ìs een begin. Misschien nog maar een begin van een begin.-Ik nodig u dan ook uit om gezamenlijk met onze Stichting verder te gaan in de komende jaren. Eendrachtig. Eenvoudig. En bovenal: geïnspireerd door de Dharma!

Tot zover onze voorzitter, Leo Boer. Het waren kernarchtige woorden, die ons allen te denken kunnen geven.

Het was het begin van een weekend, dat door alle deelnemers als werkelijk feestelijk is ervaren. Alles werkte daartoe mee. Het mooie weer, met zon over de herfstkleuren van de bomen in het park. Het ruime en comfortabele onderkomen in Hyde Park, met de goede verzorging. Maar boven alles de sfeer zelf van ons samenzijn.

Eric Bruyn gaf de aanwezigen een grondige uiteenzetting van doel en wezen der meditatie. Hij toonde aan welke drogbeelden wij hebben van de werkelijkheid, door de werking van ons verstand en gewoontevorming. Hij verlevendigde zijn betoog met concrete voorbeelden;-b.v. een bal kan eigenlijk niet vallen, en ons leven is te vergelijken met een film, waarvan alleen wèrkelijk is: het witte doek - en maakte ons deelgenoot van zijn overtuiging

dat deze situatie door middel van meditatie doorbroken kan worden.

Daarna gaf mevrouw de Roos-Krouwel een pianorecital met kleine composities van Erik Satie. Zij zette zich moedig heen over de handicap van de wel wat slechte vleugel. Met veel spontaniteit gaf zij enige informatie over de persoon van Satie en toelichting bij de gespeelde stukken. Het was een fijn concert. De avond eindigde met een meditatie onder leiding van Eric Bruyn, die nog veel aanwijzingen gaf en vragen beantwoordde.

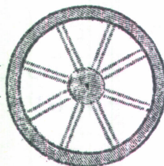
Hoewel velen er nog in lang niet toe konden komen hun bed op te zoeken - zo geanimeerd was de stemming - was het de volgende morgen vroeg reveille. De dag begon met een pûja, geleid door Rev. Stuetzner - een priester van de boeddhistische orde Arya Maitreya Mandala in Duitsland, op Tibetaanse grondslag - met assistentie van Peter van der Beek en Eric Bruyn. Na het ontbijt volgde de lezing van Rev. Stuetzner, die het hoogtepunt van het weekend werd. Op wel heel bijzonder innemende wijze beantwoordde onze gast uit Berlijn daarna nog vragen der aanwezigen. Meesterlijk was b.v. zijn uiteenzetting over het Wiel van de Dharma, waarvan de cirkelvorm de kringloop - het eindeloos voortwentelen - symboliseert en de spaken het Pad zijn, die alle toelopen op het éne middelpunt. Zo ook wat hij zei over het boeddhisme als een boom met vele vertakkingen; maar de voet van de boom en de stam zijn voor allen dezelfde: de vier edele waarheden en het achtledige pad.

's Middags hield Leo Boer een interessante causerie over Zen. Hij legde vooral nadruk op het paradoxale karakter van Zen. B.v.: geen waarde hechtend aan teksten, maar men kan een boekenkast vullen met Zen-literatuur; antitraditioneel en gericht op spontaniteit, maar op weinig plaatsen vindt men zoveel traditie en discipline als in de Zenkloosters. Hij meende dat Zen de mens, misschien, een kans geeft "aarde èn hemel" te transcenderen. Ter lezing beval hij aan het boek "La doctrine suprème" van H. Benoît.

Als laatste onzer gasten trad op de fotografe Else Madelon Hooykaas, door wie, onder begeleiding van fascinerende bijpassende muziek, heel mooie dia's werden vertoond, die zij genomen had in een Zenklooster in Japan. Wat een wonderlijke, verstilde schoonheid - die Zentuinen.

En hiermee was dan het officiële deel van de bijeenkomst ten einde.

Het weekend werd besloten met een slotgesprek, waarin nog nuttige suggesties voor de toekomst der Stichting werden gegeven.

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

De samenstelling van het bestuur der Stichting heeft enige wijzigingen ondergaan.

Om persoonlijke redenen heeft Jan Willem van de Wetering zich teruggetrokken als redacteur van Saddharma. Er komt hem dank toe voor het vele, dat hij, met grote voortvarendheid, in zo korte tijd voor Saddharma tot stand heeft gebracht!

Het redactie-adres is voortaan het adres van de penningmeester: Bornsestraat 61, Hengelo.

Voorts is, wegens drukke werkzaamheden, onze secretaris de heer J. Kenniphaas afgetreden. Ook aan hem zijn wij véél dank verschuldigd! Met volle toewijding heeft hij zich jaren achtereen van zijn taak in deze gekweten.

Wij mochten erin slagen het secretariaat als volgt te doen vervullen:

Secretaris: de heer I. den Boer,
Storm van 's-Gravesandseweg 75,
Wassenaar.

2e secretaris: de heer E. Bruyn,
Kleiburg 510, Bijlmermeer,
Amsterdam.

Buitenlands correspondente:
mej. J.J.C. Perk,
Corn. Jolstraat 111,
Scheveningen.

Aldus is besloten in een vergadering van het Algemeen Bestuur, die voor de aanvang van het najaarsweekend werd gehouden. Het verheugt ons bijzonder, dat elkeen van dit "driemanschap" zijn of haar benoeming in deze functies heeft willen aanvaarden.

Sedert de oprichting van de Stichting is de min. donatie van ƒ 15,-- nooit verhoogd, maar wel zijn in die vijf jaar de kosten aanzienlijk gestegen. Onze kas heeft dan ook maar een schamele inhoud. Onze enige reserve vormt nog het Nârada-fonds.

Bovendien zouden wij zo graag de gelegenheid krijgen om méér voor onze donateurs en voor de zaak van het boeddhisme in Nederland te doen.

Om deze redenen heeft het bestuur zich genoodzaakt gezien de minimum-bijdrage voor het jaar 1973 vast te stellen op ƒ 25,-- per persoon, ƒ 35,-- voor een echtpaar. Voor studerenden blijft de minimum-donatie ƒ 15,--.

Wilt u uw donatie voor 1973 vóór 15 januari a.s. overmaken? Op postgirorekening nummer 152 00 22, t.n.v. de penningmeester van de Stichting Nederlands Buddhistisch Centrum, Bornsestraat 61, Hengelo (O.). Het strookje van uw giro-afrekening is meteen bevestiging en bewijs van uw inschrijving als donateur. In de eerstvolgende Saddharma zal een financieel verslag over het jaar 1972 worden opgenomen.

ADRESSEN WERKGROEPEN

Boeddhistische Vriendenkring Den Haag:
Mej. J.J.C. Perk, Corn. Jolstraat 111.

Boeddhistische Vriendenkring Amsterdam:
Eric Bruyn, Kleiburg 510, Bijlmermeer.

Boeddhistische Vriendenkring Utrecht:
Mej. A. Stade, Faustdreef 121, tel. 030-617504

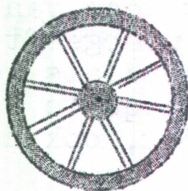
Werkgroep ter Bevordering en Verdieping van het Boeddhisme: de heer Jac. Monshouwer, Sarphatistraat 121, Amsterdam, tel. 020-794337

Zen Kring:
Mr. L. Boer, Snoeckgensheuvel 83,
tel. 03490-17494, Amersfoort.

DOCUMENTATIECENTRUM

Het bestuur heeft het plan opgevat om, naast de boeken in onze (nog altijd zeer kleine) bibliotheek, een documentatie over boeddhisme bijeen te brengen. Daarom verzoeken wij al onze donateurs bij het samenstellen hiervan behulpzaam te willen zijn. Als u in dag- of weekblad of elders een bericht of artikel tegenkomt dat u van belang lijkt, wilt u dat dan uitknippen en ons toezenden? Ook brochures of tijdschriftjes over dit onderwerp zullen wij gaarne ontvangen. Op de belangrijkste buitenlandse boeddhistische tijdschriften gaan wij ons zelf het komende jaar abonneren.

Het adres van de bibliothecaresse, die het documentatiecentrum zal opzetten, is:
Mevrouw H.J. van der Sleesen-Dolk,
Jac. Bellamylaan 30, Bussum.

DUKKHA

"..... En de monniken, opgetogen, verheugden zich over de woorden van de Verhevene"

(Einde Dhammacakkappavattana sutta)

Na mijn lezing op de voorjaarsbijeenkomst vroeg een onzer donateurs mij of de vertaling van 'dukkha' met 'leed' wel klopte, of in het woord niet veeleer de idee van de vergankelijkheid lag uitgedrukt.
Dit is echter uitgesloten. Aan al het bestaande worden immers drie kenmerken waargenomen: ze zijn vergankelijk; 'dukkha'; en wezenloos. De beide eerstgenoemde worden dus duidelijk van elkaar onderscheiden; maar wel is het tweede het gevolg van het eerste. Omdat alle dingen vergankelijk zijn, zijn ze tevens 'dukkha'.
Toch is de vraag voor mij aanleiding geworden om eens na te lopen waar in het "Dhammapada" (een willekeurige greep uit de canon) het woord 'dukkha' nu precies voor staat. Ik had het me kunnen besparen. In 37 van de 423 verzen kwam het woord voor en altijd in de betekenis die ook het woordenboek Pâli-Engels van de Pâli Text Society ervoor geeft: "unpleasant, painful" of, zelfstandig gebruikt: "discomfort, suffering, ill, trouble". Het woordenboek tekent hierbij aan, dat geen van deze woorden de betekenis nauwkeurig weergeeft; de meeste zijn zowel te gespecialiseerd als te sterk van betekenis. Een geheel adequate vertaling van het begrip is niet mogelijk, ook niet in het Nederlands.
Dukkha (het voorvoegsel du- geeft aan het woord waaraan het is toegevoegd, een negatieve waarde) verwijst dus naar iets relatief onaangenaams,

en dit in zeer algemene zin. Zowel het lichamelijk als het mentaal onaangename wordt met dukkha aangeduid; maar het eerste - mits zeer ruim genomen, nl. alle gewaarwordingen omvattend - schijnt wel primair te zijn, in zoverre dat hierin de letterlijke betekenis van het woord ligt uitgedrukt. Het ligt daarmee dicht naast ons begrip 'pijn'.
Pijn is een signaal dat er iets mankeert. Onze lichamelijke huishouding ligt ergens uit de voegen. Zolang alles in orde is, denken we niet aan ons lichaam, het functioneert om zo te zeggen geruisloos. Maar hebben we pijn, dan worden we aan ons lichaam herinnerd. Er zit een rem, er wordt iets geblokkeerd.

Bij de speurtocht door het Dhammapada drong zich ook op, dat 'dukkha' zich voordoet op twee niveaus.
Er is het onvermijdelijke levensleed, inherent aan het voorbijgaande der verschijnselen, dat alleen de "wijze", degene die verlichting bereikt heeft, teboven komt. Niet doordat hij het dukkha-zijn aan de dingen in conventionele zin heeft ontnomen - dat kan niemand - maar doordat hij ze in hun ware aard doorzien heeft en er a.h.w. onaanraakbaar voor is geworden. Maar daarmee óók onaanraakbaar voor hun andere eigenschappen, óók voor het tegendeel van dukkha: 'sukha', het aangename, gelukkige van het leven. Het wordt met nadruk gesteld: de wijze is verheven boven leed èn geluk.
Dus al is in laatste instantie het héle bestaan getekend door die eigenschap van 'dukkha', op een ander plan zijn er in het leven desondanks zowel aangename als onaangename dingen en zo heeft menigmaal 'dukkha' ook de meer concrete betekenis van het tegengestelde van wat we als 'sukha', aangenaam, ondervinden. 'Sukha' komt in het Dhammapada

in 34 verzen voor. Het verwijst naar een fysiek of mentaal welbehagen.
Maar ook op het hoogste plan blijkt het mogelijk om de toestand tegengesteld aan die van 'dukkha' als 'sukha' te kenschetsen. Het nibbâna, waarin men aan de wereld en haar onvermijdelijk tekort ontkomen is, wordt 'paramam sukham' genoemd, het hoogste geluk: juist wie aan leed noch geluk meer hecht, valt het laatste in waarheid ten deel.

En ook dit werd door de dukkha-vindplaatsen in het Dhammapada bevestigd: de nauwe relatie tussen dukkha en "schuld", - al is deze dan ook alleen de 'onwetendheid', waardoor men in de netten van het bestaan blijft gevangen. Leven is, in 't algemeen, niet mogelijk zonder een proces van afscheiding, zonder zich in stand te houden ten koste van ander leven, - zonder te gaan spreken over een 'zelf'.
Maar ook hier twee vlakken. Nu eenmaal levend, kunnen we concreet zowel aangenaams als onaangenaams ondervinden, er is een 'gelukkige bestemming' (sugati) en een 'ongelukkige bestemming' (duggati). En weer: ook op dit plan heerst de causale relatie tussen wat we doen en wat we ondervinden. De wereld is geschapen door onze daden, en onze daden vloeien voort uit onze geest. Wie slecht doet, "hem volgt leed als het wagenwiel de voet van het trekdier"; wie goed doet, "hem volgt geluk, als een schaduw die niet van hem wijkt". In één leven is dit verband niet, of maar zeer ten dele, aantoonbaar; alleen in de onafzienbare lengte der tijden komen de schalen in evenwicht.

Terug naar 'dukkha'.
De formule van de 'eerste edele waarheid' eindigt: "Kortom, het vijfvoudige hechten aan het bestaan betekent leed (dukkha)". Ha, zullen de

heren ethici denken, niet het bestaan zelf wordt verworpen, maar alleen het hechten eraan. Allemaal wat minder egoïstisch worden, en de zon zal weer schijnen.
Ja, deze gedachte zit er ook zeker in, alleen niet op deze simpele manier. Immers, de formule begint met "Geboorte is leed.....", en daarin wordt duidelijk uitgesproken dat toch het bestaan zèlf wordt ervaren als iets verdrietigs. De ethiek, hoe nuttig op zichzelf, is tegelijk dienstig aan iets van kosmische grootte, aan iets diepers en geheimers: bestaan volgt uit de levenshonger, uit het hechten eraan, en dat hechten moet je loslaten, wil je aan de bancirkel van het 'worden' ontkomen. En dat alleen is het doel.
Het lijkt niet te loochenen, - we staan voor een vorm van pessimisme. Voor drang naar levensverzaking. Het saldo van elke bestaansvorm is negatief: de westerling die zich boeddhist wil noemen, zal ermee dienen klaar te komen.

Waar ligt de waarheid? Of het leven iets positiefs of negatiefs is, hangt af van het antwoord dat ons aller persoonlijke levensgevoel ons ingeeft; van onze ervaringen en situatie; van onze leeftijd, onze hoop. Het is niet mogelijk de grootste gemene deler te bepalen van de som der levensgevoelens van alle mensen. Maar zeker zijn er heel velen die moed en lust te leven te over vinden, en voor wie het besef der vergankelijkheid maar een schaduw is, die de kleur van het geluk verdiept.

Ontbrak het de Boeddha dan aan moed? - Maar wat een geweldige vitaliteit moet hij bezeten hebben om wat hij op zich had genomen, te volbrengen!

Ontbrak het hem aan levensliefde? Aan mensenliefde?-Maar hoe sterk moet zijn liefde voor het leven niet geweest zijn dat de schok van de ontdekking van de ware aard ervan tot zoveel vastbeslotenheid kon leiden, dat hij afstand deed van zijn koninklijke geneugten en, "in de kracht en schoonheid zijner jongelingsjaren", de wereld verliet?
En toen hij, als Verlichte, naar de wereld terugkeerde, met welke blijdschap heeft hij zijn licht niet laten schijnen, "slaande de trom, dat ieder de Waarheid kan horen"? Voor zichzelf heeft hij de grenzen doorbroken, in een boven elke pijn-remming uitgestegen, vrijgemaakt zijn; maar, vanuit zijn "gelukzalig medelijden", zoals iemand het in dit blad eens heeft uitgedrukt, blijft wel de wereld zijn veld van werkzaamheid, en dat met ongeëvenaarde intensiteit.

Dus niet uit zwakte of armoede van het gevoelsleven komt de uitspraak voort dat alle dingen dezer wereld 'dukkha' zijn, maar uit een klaar en koel inzicht.
En nogmaals rijst de vraag: is dit pessimisme? Wij hebben hierboven het antwoord eigenlijk al gegeven. De relatieve wereldverzaking van de boeddhist (want de 'middenweg' zal hem behoeden tegen feitelijke afwending) verheft zich van een bodem van positivisme, van het geloof in de bereikbaarheid van het nibbâna, het 'paramam sukham'. Het leven, over 't geheel genomen, is gebrekkig vergeleken bij iets hogers.
Buddhaghosa, de beroemde commentator van de Pâlicanon uit de 5e eeuw, heeft verklaard dat geboorte smartelijk is, "wegens het afdalen in de moederschoot". En in de canon zelf legt de Boeddha aan Ananda de retorische vraag voor: "Als er geen bewustzijn zou afdalen in

de moederschoot, Ananda, zou er dan een persoon ontstaan?" - M.a.w.: geboorte is een vermindering, een beperking, het bezwijken van puur bewustzijn voor een lagere neiging. Dáárom gaat het leven mank, dáárom is het altijd méde 'dukkha' of onvolkomen, - zelfs al gaat men een 'sugati', een gelukkige bestemming tegemoet.
Maar dit betekent niet dat we het leven mogen minachten. Integendeel, eerbiediging van alle leven is het eerste gebod, evenals het zoeken en beminnen van het goede en waardevolle erin. Bovendien, diep ìn dat leven zelf schuilt immers, wonderbaarlijkste eigenschap ervan, het vermogen het te overstijgen, dat hoogste geluk over je te laten komen, dat aantreedt juist als geluk of leed niet meer telt.
Er schuilt een moed tot consequentie in de eis, dat men ook geluksgevoelens tenslotte moet achterlaten. Buddhaghosa zegt ervan: ze zijn zo grof. Overigens zal uit het voorgaande duidelijk zijn dat men daarom wel gelukkig kan zijn en het menigmaal ook in hoge mate ís. Alleen, men is er niet op gericht - en dit is de boeddhistische 'gelijkmoedigheid' - het geluk vást te houden.

De boeddhist leeft dus uit de overtuiging dat er dimensies zijn waar alleen het spirituele heerst, en verder dat bij de geboorte niets begonnen is, bij de dood niets zal eindigen. Zo neemt de boeddhist wel geen genoegen met zijn situatie in de tijd, maar intussen start hij toch maar van een top, die wij graag met hem beklimmen. Want de geraffineerde formulering door de Boeddha van de wedergeboorte als het ontsteken van de ene fakkelvlam aan de andere, op grond van dezelfde causale relaties die de ogenblikken van ons leven nú aaneenrijgen, maakt het ook ons mogelijk om deze idee te aanvaarden. En daarmee een het westen bedreigend negativisme, dat oprijst - laten wij

dat goed zien - juist uit overschatting van dit éne leven, te overwinnen.
Of om, als onze natuur daartoe neigt en het leven ons tot geluk is, de schaduwzijde ervan te verkorten en de nooit eindigende wisseling der dingen, eerder dan in melancholie, te ervaren in verrukking.
Want zoveel is zeker: hoe verschillend mensen ook zijn, ieder die zijn toevlucht zoekt in het boeddhisme, zal zich wat lichter kunnen gaan voelen, een beetje bevrijd van zijn eigen zwaarte en van de neerwaarts trekkende materie.

Tonny K-Sch.

BOEKBESPREKING

"Treasures in the Tibetan Middleway" by Herbert V. Guenther, Leiden, E.J. Brill, derde druk 1972.

De eerste druk van dit boekje heette "Tibetan Buddhism Without Mystification". Beide titels geven verschillende aspecten van de bedoeling van de schrijver en van diens inspirator weer. Het boekje is nl., zoals het voorwoord vermeldt, geschreven op instigatie van Zijne Heiligheid de Dalai Lama, wiens gast schrijver was in de zomer van 1961. Bij deze gelegenheid beklaagde de Dalai Lama zich, dat men in het westen slechts fantastische voorstellingen over het Tibetaanse boeddhisme kende, en dat de informatie die verstrekt werd, zeer tekort deed aan de rijkdom van symbolisme, vooral van de Tantra's. Guenther kreeg het dringende verzoek over het Tibetaanse boeddhisme te schrijven, maar dan als over een innerlijke ervaring die van groot belang is voor de geestelijke groei van de mens. Hij heeft zich op twee wijzen van deze taak gekweten. Eerst heeft hij in 69 pagina's een weergave van het Tibetaans boeddhisme gegeven in de bewoordingen van de (angelsaksische) existentialisten, en daarna heeft hij vier

Tibetaanse verhandelingen vertaald, waarnaar hij in het eerste deel herhaaldelijk verwijst. Deze vertalingen zijn voorzien van uitgebreide voetnoten, die het begrip van de welwillende lezer vooronderstellen, maar dat begrip wel buitengewoon goed verdiepen en verwijden.
De eerste Tibetaanse verhandeling heet: "De loutering van het goud". Deze brengt het wezen van de paden van de Sutra's en de Tantra's naar voren. Ze is van de hand van de voogd van de achtste Dalai Lama, die leefde van 1758 - 1805. De tweede verhandeling van dezelfde schrijver heet "De speciale gids voor de middenweg, of de directe boodschap van Blo-Bzang (Tson-kha-pa)". Hierin geeft de schrijver de gezichtspunten van de "dge-lugs-pa"-traditie, de "Geelkappen-orde" van Tsong-kha-pa. De derde heet "Het geheime handboek", dat de meest innerlijke aard openbaart van de kennis van de werkelijkheid, of "De bron van alle resultaten". De vierde en laatste verhandeling is "Het onderricht in de essentie van het Vajrayâna pad of de kortste weg tot het paleis der Eenheid".
Men heeft volgens Guenther een volkomen foutieve voorstelling van de Tantra's. Dit komt, doordat de "Geelkappen" de leer ervan slechts mededelen aan leerlingen, die aan een zeer strikt stel regels kunnen en willen voldoen. Pas wanneer een mens zich geschikt toont in de ogen van zo een "guru", is hij in staat om de "leer" te begrijpen; alle andere personen die over de Tantra's spreken en schrijven, zijn uiteraard niet competent. Laten wij nu Guenther aan het woord (opm. 1, pag. 99): "In staat te zijn betekent niet alleen een geestelijke rijpheid te hebben, maar ook in staat te zijn aan de verplichtingen en de strikte discipline geheel te voldoen. (.) Er zijn veertien grond-fouten (.) (3) in onvrede met medestudenten te verkeren; (4) niet voldoende vriendelijkheid jegens levende wezens

te betonen; (11) meningen te hebben en te verkondigen over datgene wat niet verstandelijk begrepen kan worden en niet een naam kan hebben; en (12): hen te onteren, die op U vertrouwen. U ziet, dat de éénheid van de groep leerlingen en de leraar zéér groot moet zijn, en op wederzijds vertrouwen gegrond moet wezen.

De doeleinden van dit onderricht zijn tweevoudig. Men kan ze als een soort "mystiek" beschouwen. "Hoe kan een eenvoudig mens zoals ik, (zegt de leraar, blz. 143) op verstandelijke wijze spreken over een volkomen mystieke ervaring?"

Mystiek in de zin van het boeddhisme gaat steeds samen met zéér nuchtere, wijsgerige, bijna verstandelijke overwegingen. Zo lezen wij op blz. 8: "Er is een tweede soort aandacht ("awareness" zegt de tekst), die berust op de overtuiging, dat wij de waarheid van de wereld waarin wij leven kunnen zien zonder enige verdraaiingen. (.) Deze directe kennis van de werkelijkheid (.) kan men slechts bereiken door ingespannen oefening, wanneer men heeft afgezien van alle "resultaten in de praktijk van het leven", en wanneer men een wijder horizon heeft verworven." Men kan geen juist inzicht in dit aspect van het Tibetaanse boeddhisme krijgen, wanneer men niet enig inzicht heeft in de verschillende wijsgerige scholen, die in Tibet bestudeerd werden. Guenther probeert deze in de zin van een "comparative philosophy" te vergelijken met moderne stromingen en filosofieën, en dit is één van de vele belangrijke dingen in zijn werk. "Het conventioneel-ware (.), d.w.z. de dingen die wij ontmoeten te "kennen", bestaat in het feit dat wij ze namen geven, in de zin van Wittgenstein en diens "taalspel"-", zo omschrijft Guenther de leer der Prâsangika's (blz. 9). Tegenover of beter naast dit "conventionele kennen"

stelt hij de "noetic enterprise" (blz. 10), dus zoiets als "geestelijke onderneming"... Hieronder wordt verstaan: het vinden van een onbevooroordeeld denken en een waarlijk, authentiek-menselijk leven, los van de traditioneel-geconditioneerde gevoelens en gedachten.
Dit laatste brengt ons dan tot een derde aspect: het tantrisme, dat veel taboes die "sex" altijd nog heeft, probeert te laten ervaren als onderdeel van deze "conventionele" gedachten, een onbewust "taalspel" dat onze hele levensstijl verdraait, volgens de tantrische boeddhisten. Wij menen, dat sex behoort tot het "lagere" deel van de mens, en dat men het kan "overwinnen" door negeren en bestrijden. Hiermee waren de boeddhistisch-tantrische guru's het niet eens. Met fijnpsychologische waarnemingen, onderscheiden zij verschillende wijzen en "niveaus" van sexueel leven. De zuiver zinnelijke mens staat op de eerste trap, en moet nog leren een objectief, koel, niet door conventie bepaalde opvatting op dit punt te verwerven. Onder deze gezichtshoek ziet Guenther de "mahâmudra" en andere tantrische zaken. In deze tijd dient men vast te stellen, dat dit tantrisme niet te veel van sexuele taboes te niet wil doen, maar te weinig: het gaat geheel uit van een paternalistisch maatschappijbeeld, waarin niet de persoonlijkheid van de vrouw in aanmerking wordt genomen, maar alleen haar sexueel temperament. Het is jammer, dat Guenther, die zo vaak op de "mondelinge traditie" teruggaat, dus in persoonlijk contact stond en staat met Tibetanen, deze zijde niet onderkend of niet beter belicht heeft.
Evenwel, dit doet aan mijn enthousiasme over het boekje niets af: het is vol van de meest verrassende en verruimende gedachten en be-

woordingen, en dient een plaats te hebben in de bibliotheek van ieder, die belangstelling heeft voor de levensleer van het boeddhisme.

Prof. Dr. J.H. Dubbink

KORT OVERZICHT TIJDSCHRIFTEN

World Buddhism, Nugegoda, Ceylon.

Het laatste nummer dat ons bereikte, dateert van augustus. Corn. D. Church (U.S.) start hierin een serie artikelen over "Buddhism in the Modern World". Er is de tweede bijdrage van Piyadassi Mahâthera (Ceylon) over het psychologisch aspect van het boeddhisme en Lee Jae-chang uit Korea droeg een stukje bij over "Buddhist Studies in America". Uitvoerig wordt het laatste boek van Christmas Humphreys besproken, "A Western Approach to Zen", evenals de vertaling van de mahâyâna-dichter Santideva, "Entering the Path of Enlightenment", door Marion L. Matics. Beide boeken zijn uitgaven van George Allen and Unwin Ltd., Hemel Hempstead, Herts, Engeland. - Zoals gebruikelijk zijn er voorts twee pagina's foto's; benevens veel korte berichten en een bijgevoegde index van alle publikaties in World Buddhism in de jaargang 1971/'72.

Yâna, Altbuddhistische Gemeinde, 8919 Utting-"Buddhistisches Haus Georg Grimm".

In het sept./okt.-nummer is o.m. opgenomen van

Dr. Sigurd Schoenwerth de tweede van een serie van drie lezingen over "Übergang und Durchbruch in der Buddhalehre". Dr. Schoenwerth gaat ervan uit dat in het meditatieve brandpunt van de Boeddha-leer de anattâ-gedachte staat, waaraan hij een negatieve en positieve kant onderscheidt. Max Hoppe droeg een artikel bij over "Anschauliches Erkennen" (dat hij kenmerkend voor het boeddhisme acht) en trekt een vergelijking tussen het boeddhisme en de leer van Schopenhauer. Ook dit is een interessant artikel.

Wissen und Wandel, uitg. Paul Debes, 2104 Hamburg 92.

De hoofdschotel van de 7e aflevering dit jaar van het ts. van het Buddhistisches Seminar in Hamburg bestaat uit een vertaling met uitvoerige bespreking van de leerrede "Upâli" (Pâlicanon, Majjhima-Nikâya 56). In deze leerrede wordt verhaald hoe de rijke brahmaan Upâli, eerst een jaina, een leke-volgeling wordt van de Boeddha. De Boeddha brengt Upâli ertoe zelf de tegenstrijdigheden in de tot dan door hem aangehangen leer te formuleren en te ontdekken. De Boeddha haast zich niet Upâli "in te lijven", integendeel: hij maant hem eerst nog goed te overleggen, zoals het een man van zijn positie betaamt. Ook dringt hij er bij Upâli op aan, in zijn huis voort te gaan met spijziging der jaina's.

La Pensée Bouddhique, uitg. Patrick Kauffmann, 4,Sq.Rapp-75-Parijs.

In juni verscheen de eerste aflevering van een hiermede herleefd ts., ontstaan in nauwe samenwerking met de vereniging Amis du Bouddhisme. In zijn nieuwe vorm schijnt het wel vnl. geënt te zijn op het Tibetaanse boeddhisme. Opgenomen zijn een studie "La Notion de l'Ame dans le Bouddhisme" van Nelly Kauffmann en een fragment uit het boek "Les Paroles du Gourou" van Aryadeva, de boeddhistische naam van Paul Adam: een aantal uitspraken, voor een deel in de vorm van aforismen, die ons maar matig konden bekoren.

The Middle Way, The Buddhist Society, 58 Eccleston Sq., Londen.

De laatste aflevering is van augustus. Ze is van een voortreffelijke inhoud en samenstelling. Er wordt een grote variatie aan thema's geboden, die alle op niveau behandeld worden. Gedegenheid gepaard aan duidelijkheid toont o.m. de studie van Richard E. Peterson, "The Equivalence of Opposites". Muriel Clark stond een artikel af, even rijk als bondig, over de dichter Blake en het boeddhisme. Voorts zijn er bladzijden gewijd aan onderwerpen als "Buddhism in the West" (Roger Gunter-Jones), "Expansion of Consciousness" (van Marie B.Byles, die veel praktische zin t.a.v. het onderwerp aan de dag legt) en "Zen and the Cosmic Acceptance of the Absurd" (M.Conrad Hyers). John Audric schreef over Angkor en Ven. Chime Rinpoche geeft een uiteenzetting over "The Three Kayas".

SADDHARMA

is een uitgave van de Stichting Nederlands Buddhistisch Centrum

de Stichting werd opgericht op 8 november 1967

haar doelstelling is:
de studie van de beginselen van het buddhisme te bevorderen en de praktische toepassing van deze beginselen aan te moedigen

de Stichting is geen religieus genootschap maar wil helpen diegenen te verenigen — welke levensovertuiging of geloof zij ook aanhangen — die op enigerlei wijze in het buddhisme belang stellen of zich daarbij betrokken voelen

iedereen, ook organisaties of instellingen, kunnen als begunstiger aan de Stichting steun verlenen

het contact-adres van de Stichting is dat van de redactie van Saddharma; dit adres is op de eerste bladzijde van dit tijdschrift vermeld

begunstigers ontvangen regelmatig, tenminste vijf maal per jaar, de afleveringen van Saddharma
zij hebben tevens het recht deel te nemen aan de landelijke bijeenkomsten, die een- of tweemaal per jaar gehouden worden

